

Vijeće
Europske unije

Bruxelles, 3. prosinca 2018.
(OR. en)

14535/18

INST 457
POLGEN 224

POP RATNA BILJEŠKA

Od:	Predsjedništvo
Za:	Delegacije
Predmet:	Savjetovanja s građanima – zajedničko izvješće

Za delegacije se u Prilogu nalazi zajedničko izvješće o savjetovanjima s građanima u ime austrijskog predsjedništva i predstojećeg rumunjskog predsjedništva.

Uvod

Na neformalnom sastanku 23. veljače 2018. europski šefovi i šefice država ili vlada raspravljali su o inicijativi koju je predstavio francuski predsjednik u vezi s pokretanjem paneuropskog postupka savjetovanja s građanima. Svrha predstavljene inicijative bila je promicati uključivanje građana te doprinijeti raspravi o budućnosti Europe. Države članice dogovorile su se da će dobrovoljno sudjelovati u tom postupku te da će provoditi savjetovanja u skladu sa svojim nacionalnim kontekstom i praksom.

Cilj savjetovanja s građanima bio je uključiti znatan broj europskih građana i utvrditi glavne razloge za njihovu zabrinutost, njihove nade i očekivanja kako bi se dao doprinos raspravama šefova i šefica država ili vlada te kako bi im se pomoglo u utvrđivanju prioriteta za djelovanje EU-a u narednim godinama. Postupak savjetovanja bio je osmišljen kao sredstvo za utvrđivanje razloga za zabrinutost i prikupljanje ideja.

U državama članicama postoji duga tradicija upotrebe dijaloga s građanima kako bi se osiguralo i pospješilo sudjelovanje javnosti u političkom procesu. Obveza koju su države članice preuzele predstavlja prvi dogovor o takvom zajedničkom i koordiniranom naporu za obavljanje istodobnih savjetovanja s građanima diljem Europe te jedinstven doprinos aktualnom postupku promišljanja o budućnosti Europe.

Zajedničko izvješće, uz različita nacionalna izvješća i informacije iz drugih europskih institucija, moglo bi poslužiti kao koristan temelj za raspravu koja će prethoditi neformalnom sastanku šefova i šefica država ili vlada u Sibiuu 9. svibnja 2019. i novom strateškom programu za razdoblje 2019. – 2024.

Metodologija i sudjelovanje

Države članice potvrdile su zajednički okvir u kojem su sadržani prijedlog za vremenski okvir i zajednička načela za savjetovanja. Dogovoreno je da će savjetovanja biti uključiva i nepristrana, da će se njima poštovati načela transparentnosti, političkog pluralizma i pravednosti te da će biti otvorena svim građanima. Savjetovanja s građanima održavala su se u velikoj mjeri od travnja do studenoga 2018., među ostalim s ciljem predstavljanja sažetog izvješća šefovima i šeficama država ili vlada na sastanku Europskog vijeća.

Izbor konkretne metodologije za savjetovanja prepušten je državama članicama. Države članice složile su se od samog početka da će postupak oblikovati u skladu sa svojom nacionalnom praksom, specifičnim kontekstom i tradicijama. Uložen je znatan zajednički napor u pogledu logistike, pripreme i koordinacije, s obzirom na to da su države članice surađivale s građanima u nizu okruženja, poput tradicionalnih neformalnih javnih sastanaka, konferencija, velikih javnih događanja, interaktivnih rasprava i internetskih alata. Na većini događanja upotrebljavale su se nove tehnologije i društveni mediji, uključujući internetski prijenos uživo, internetske upitnike, digitalne platforme i prikupljanje ideja iz mnoštva.

Postupak se u svakoj državi članici razlikovao u pogledu sudjelovanja vlade, broja događanja i sudionika. Jedna konstanta bila je to što su sva savjetovanja bila usredotočena na temeljite rasprave i interakcije s javnošću. Brojnim događanjima promicalo se sudjelovanje više dionika iz cijelog političkog spektra, civilnog društva, akademske zajednice, medija i poslovnog sektora.

Savjetovanjima je općenito prisustvovala raznolika publika i nastojala se osigurati rodna ravnopravnost, uključivost i zastupljenost gotovo svih skupina stanovništva. Brojne države članice također su nastojale surađivati s građanima na cijelom državnom području, uključujući udaljena područja, te doprijeti do građana koji obično ne sudjeluju u raspravama o pitanjima povezanim s EU-om. Neke države članice organizirale su događanja usmjerena na mlađe generacije, uključujući rasprave u školama i na sveučilištima.

Većina država članica upotrebljavala je dvije vrste pristupa: opće rasprave o budućnosti Europe i tematska savjetovanja na teme od trenutnog interesa na nacionalnoj ili europskoj razini.

Iako savjetovanja s građanima nisu znanstveni način utvrđivanja javnog mišljenja (usp. ispitivanja javnog mnijenja), njima se ostvarilo šire sudjelovanje nego istraživanjima poput Standardnog istraživanja Eurobarometra. Prema podacima organizirano je oko 1700 događanja diljem EU-a.

Osim onih koje su organizirale države članice, Europska komisija, Europski parlament, Odbor regija i Europski gospodarski i socijalni odbor (EGSO) također su proveli savjetovanja i rasprave s građanima o budućnosti Europe. Europska komisija pokrenula je savjetovanje na internetu koje se sastoji od upitnika koji se temelji na ishodu panela građana. Neka od pitanja pojavit će se u novom posebnom istraživanju Eurobarometra o budućnosti Europe. Na zahtjev predsjednika Europskog vijeća Odbor regija organizirao je velik broj događanja u raznim dijelovima Europe tijekom posljednje dvije godine, dok je EGSO promicao uključivanje glavnih dionika civilnog društva u dijaloge o budućnosti Europe. Europski parlament bio je domaćin prvog Parlamenta mladih u povijesti.

Ovim izvješćem ne tvrdi se da ono pruža reprezentativan pregled javnog mišljenja među svim građanima EU-a niti se tvrdi da se njime uzima u obzir cjelokupna raznolikost mišljenja izražena na tako brojnim događanjima. Međutim, njime se pruža koristan uvid u mišljenja građana o pitanjima u vezi s EU-om i naglašava važnost toga da civilno društvo ostane uključeno u rasprave o budućnosti EU-a. Njegov je cilj pružiti pregled glavnih značajki i najčešćih poruka sadržanih u nacionalnim izvješćima o savjetovanjima u različitim državama članicama.

Glavni nalazi

Savjetovanja s građanima diljem različitih država članica pokazuju da, unatoč izazovima, većina sudionika pozitivno gleda na EU. Konkretno, u nekoliko država članica građani prepoznaju vrijednost članstva svoje zemlje u EU-u i koristi povezane s njim. Međutim, mnogi sudionici prepoznaju i nedostatak jasne vizije i vodstva kao nešto što usporava napredak EU-a, zbog čega se poziva na reformu.

Brexit je spomenut samo u nekoliko zemalja. Tamo gdje je spomenut, razlog je za znatnu zabrinutost, ali se smatra i da je ojačao osjećaj zajedništva 27 država članica EU-a te razumijevanje građana o važnosti EU-a i vrijednosti članstva.

U mnogim zemljama među najčešćim temama jesu migracije, izazovi u području okoliša i obrazovanje. Građani izražavaju zabrinutost i očekivanja u sljedećim područjima:

1 – Unija koja je sigurna i zaštićena

Migracije su u mnogim izvješćima jedan od glavnih razloga za zabrinutost građana EU-a. Redovito se smatraju važnim prioritetom u gotovo svim državama članicama. Nezakonite migracije u nekoliko država članica posebno su istaknute kao ključni izazov za Europu. Smatra se da je u tom smislu potrebno hitno djelovanje EU-a i da izravno utječu na živote građana. U raspravama na ovu temu često nastaju zahtjevi za boljom **zaštitom vanjske granice EU-a**. Istodobno građani u mnogim zemljama prepoznaju i humanitarni imperativ za EU. Često se spominju **zajednička politika azila EU-a**, mehanizmi raspodjele te solidarnost i odgovornost u državama članicama. Nadalje, dok su neki građani zadovoljni s trenutačnom integracijom migranata, drugi smatraju da je hitno potrebno učiniti više u tom pogledu.

Često se EU poziva da učini više kako bi se **suzbili tokovi nezakonitih migracija**. Građani u mnogim državama članicama misle da EU može učiniti više kako bi se smanjile nezakonite migracije rješavanjem njihovih temeljnih uzroka i poboljšanjem sigurnosti, životnih uvjeta i blagostanja u zemljama podrijetla, primjerice putem razvojne pomoći, trgovine i ulaganja, pri čemu treba staviti snažan naglasak na potporu gospodarskom rastu na afričkom kontinentu. Željeli bi da EU uspostavi bolju suradnju sa zemljama podrijetla i tranzita kako bi se olakšala vraćanja. Smatraju da bi EU trebao pojačati i sposobnost reagiranja na krize te pristupiti rješavanju tog pitanja na multilateralnoj razini.

Naposlijetku, većina smatra da su **organizirani kriminal, terorizam, radikalizacija, korupcija** i s tim povezane prijetnje pitanja koja bi, s obzirom na njihovu prekograničnu narav, trebalo odlučnije rješavati na razini EU-a. Građani traže veću suradnju u području **kibersigurnosti** i **zaštite podataka**, dok mnogi izražavaju zabrinutost zbog **dezinformacija** i ističu važnost medijske pismenosti građana u tom pogledu.

2 – Unija konvergencije i konkurentnosti

U nekoliko država članica građani naglašavaju važnost **jedinstvenog tržišta** i njegove dodane vrijednosti u osiguravanju gospodarskog rasta diljem Europe. To je često povezano sa zahtjevima da ga se dovrši, posebno u području usluga i digitalnog tržišta. Građani naglašavaju potrebu da EU promiče **model održivog rasta** na kontinentu. Neki pozivaju na produbljenje **ekonomske i monetarne unije**. Euro i buduće članstvo u **europodručju** spominju se u nekim zemljama, kako u pozitivnom tako i u negativnom smislu, i često su povezani s potrebom da se učini više kako bi se spriječile sve buduće krize.

Građani također izražavaju potrebu da EU ide ukorak s tehnološkim razvojem. Neki izražavaju želju da se mjere **e-upravljanja** više upotrebljavaju i da se razviju **pametne zajednice** kao sredstvo za jačanje društveno-gospodarskog pokretača EU-a. U aktualnom kontekstu nove **digitalne revolucije** savjetovanjima se također pokazalo da je potrebno promicati digitalnu pismenost i poticati digitalne inovacije. Postoji jasan poziv na snažno i pametno ulaganje u istraživanje u tom području. Primjerice, **umjetna inteligencija** često se spominje kao sektor u kojem bi EU trebao biti predvodnik. Među brojnim građanima prevladava bojazan da EU zaostane ili premalo učini u području **istraživanja**, tehnološkog razvoja, **inovacija** i digitalizacije.

Poticanje i **podupiranje malih i srednjih poduzeća** smatra se ključnim faktorom kako bi Europa postala bolje mjesto za aktivno **poduzetništvo**, čime bi se povećala **konkurentnost** EU-a. Iako se konkurentnost smatra važnom za poticanje napretka i rasta, u nekoliko država članica građani su izrazili kritike u vezi s različitim standardima i kvalitetom proizvoda diljem EU-a. Protuteža pozivima na promicanje konkurentnosti stoga su zahtjevi za **gospodarsku i socijalnu konvergenciju** te promicanje teritorijalne **kohezije**.

Mišljenja o **oporezivanju** podijeljena su. Neki građani smatraju da postoji potreba za zakonodavnim inicijativama u području oporezivanja, poput digitalnog poreza, pa čak i usklađivanjem poreznih politika. S druge strane, poziva se i na to da porez ostane u nacionalnoj nadležnosti.

Tema koja se ponavlja u okviru savjetovanja ujedno su i proračunska sredstva, u kontekstu sljedećeg **višegodišnjeg financijskog okvira**, kao sredstvo kojim se jamči svrsishodnost EU-a. U pogledu raspodjele resursa izražavaju se različita mišljenja, uključujući i podijeljena mišljenja o mogućim proračunskim rezovima koji će utjecati na zajedničku poljoprivrednu politiku i kohezijsku politiku. Građani u brojnim državama članicama traže uravnotežen proračun EU-a s jasnom dodanom vrijednošću za građane.

3 – Unija koja štiti okoliš i promiče održivost

Važno obilježje savjetovanja u većini država članica jest poziv građana na jačanje uloge EU-a u politici okoliša, kao i osjećaj da je hitno potrebna veća predanost **zaštiti okoliša i klime**. Među ostalim predlaže se rad na izradi više **zakonodavstva** EU-a u tom području koje će biti strože, veća intervencija u nadzoru nad **provedbom** povezanog zakonodavstva EU-a u državama članicama i podnošenje većeg broja inicijativa za zaštitu okoliša. Sudionici su, među ostalim, izričito naveli smanjenje emisija stakleničkih plinova, onečišćujućih tvari te štetnih emisija, poboljšanje mjera recikliranja i dobrobiti životinja. U nekim državama članicama građani smatraju da bi veći dio sljedećeg višegodišnjeg financijskog okvira (VFO) trebalo namijeniti mjerama u području klime.

Borba protiv **klimatskih promjena / globalno zatopljenje** često su spomenuti u gotovo svim državama članicama, osobito među mlađim građanima, te se **smatraju jednim od najvećih izazova s kojima se EU suočava**. U nekim slučajevima zahtjevi Europske unije u pogledu zaštite klime smatraju se protutežom nacionalnim politikama. Smatra se da klimatske promjene utječu na širok raspon područja politika: ne samo na proizvodnju energije i transport već i na poljoprivredu i hranu te na naše prehrambene navike. Općenito govoreći, građani upućuju na potrebu za **održivom potrošnjom**.

Održivost se često ističe kao važno pitanje, uključujući ideju da inovacije treba procijeniti u odnosu na njihovu dugoročnu vrijednost za građane. Iako se neki prijedlozi odnose na to da se u propisima više pozornosti posveti okolišnim i socijalnim kriterijima, drugi sudionici smatraju da bi teme poput lokalne proizvodnje hrane, kružnog gospodarstva i ponovnog iskorištavanja odbačenih materijala (*upcycling*) trebalo potaknuti na europskoj razini.

Građani u nekim državama članicama prepoznaju važnost ciljeva održivosti i u **poljoprivrednoj politici**. Iako postoji određena zabrinutost u pogledu učinka moderne poljoprivrede na okoliš, također se poziva na veću zaštitu ruralnih krajobrazza i na ulaganje zajedničkih nпора u premošćivanje jaza između ruralnih i urbanih područja.

U nekim slučajevima u raspravama je izraženo mišljenje o nedostatku dovoljnog **obrazovanja** o politikama EU-a u području okoliša te praktičnih poticaja kojima bi se građane ohrabrilu na ekološki osviješteno ponašanje dok su građani u nekim državama članicama osobito istaknuli potrebu za poticajima kojima bi se potaknuo **prijelaz na obnovljive izvore energije**. To je povezano sa zahtjevom u nekim državama članicama za većim angažmanom i više rasprava na temu kako program klimatske politike utječe na svakodnevni život ljudi.

Iako se postojeća prekogranična infrastruktura u području **opskrbe električnom energijom i mobilnosti** često spominje kao pozitivno postignuće EU-a, sudionici u nekim zemljama također smatraju da postoji posebna potreba za razvojem zajedničke europske strategije mobilnosti. Neki građani naglašavaju potrebu da Europa poduzme mjere u cilju rješavanja pitanja buduće opskrbe energijom u područjima kao što je postupno ukidanje proizvodnje energije iz ugljena.

Kao važan cilj u trenutačnom zahtjevnom međunarodnom kontekstu koji se mijenja također je naglašena potreba za jačanjem **globalne uloge** EU-a u području okoliša. Mnogi sudionici žele da Europska unija bude globalni predvodnik u programu održivosti i u borbi protiv klimatskih promjena.

4 – Unija blagostanja i prilika

Pitanje **socijalne zaštite** za građane također je od velike važnosti. Međutim, postoji neslaganje o tome u kojoj bi mjeri EU trebao biti aktivan u tom području. Sudionici u nekoliko država članica vrlo se zaštitnički odnose prema svojim nacionalnim sustavima socijalnog osiguranja. Ipak, mnogi žele da EU ima snažniju ulogu u borbi protiv siromaštva, socijalne isključenosti, nezaposlenosti, diskriminacije, prijetnji pravima radnika, ograničenog pristupa uslugama, kao i problema koji proizlaze iz društvenih i tehnoloških promjena, što obuhvaća potrebu da se premosti **digitalni jaz**. Građani su često izražavali bojazni u pogledu dojma o nedostatku **konvergenije socijalnog i životnog standarda** među državama članicama i unutar njih ili čak prijetnji toj konvergenciji.

Posebni prijedlozi – građani su ovoj raspravi o budućnosti Europe doprinijeli mnoštvom ideja i prijedloga koji se uvelike razlikuju. U nastavku slijedi nekoliko primjera iz različitih država članica i tematskih područja:

- jedinstveni sustav povrata pologa za ambalažu u EU-u kako bi se smanjio ambalažni otpad i obvezni sustav recikliranja PET boca diljem EU-a
- bruto indeks europske dobrobiti
- kurikulum o europskom građanskom obrazovanju u svim obrazovnim sustavima diljem EU-a
- internetske platforme trebale bi nuditi istu kvalitetu usluge diljem država članica EU-a
- europski državni praznik povodom Dana Europe

Postoji jasan zahtjev za brojnijim i boljim **radnim mjestima**. Građani u nekim zemljama pozivaju na usklađivanje pravila **tržišta rada**, među ostalim u pogledu pristupa i mobilnosti. Mnogi građani stavljaju poseban naglasak na mlađu generaciju i strah od odljeva mozgova olakšanog slobodnim kretanjem osoba, što mnogi građani paradoksalno doživljavaju kao jednu od najvažnijih prednosti članstva u EU-u. Za građane su važne teme **budućnost rada** i način na koji će to na njih utjecati te **rodna ravnopravnost**. Mnogi ustraju na tome da je potrebno riješiti pitanje razlika u plaćama na temelju spola i prepreka s kojima se žene još uvijek suočavaju pri ulasku na tržište rada. Sudionici često povezuju opće demografsko stanje i starenje stanovništva, a posebice u pitanjima u vezi s tržištem rada i **zdravstvenom skrbi**. Općenito se smatra da EU u cjelini premalo radi na rješavanju pitanja u vezi sa zdravstvom te socijalnim i ekonomskim nejednakostima.

Građani također snažno zahtijevaju više mjera na razini EU-a u području **obrazovanja**. Zahtjevi su uglavnom usmjereni na razvoj novih vještina u skladu sa zahtjevima tržišta rada, povećanje obrazovne mobilnosti, uzajamno priznavanje diploma te stručnih i tehničkih kvalifikacija, povećanje ulaganja u znanost i istraživanja te cjeloživotno učenje. **Erasmus +** u pravilu se spominje kao jedan od najvećih uspjeha EU-a koji bi trebalo dodatno ojačati. Brojni sudionici smatraju da bi trebalo poticati učenje drugih europskih jezika.

5 – Unija koja je jaka na globalnoj razini

Iako to nije jedna od glavnih tema, EU se općenito smatra silom u službi dobra u svijetu, a građani ističu normativnu snagu Unije u odnosima s trećim zemljama. Smatraju da se EU uspješno koristi pritiskom okoline, tj. snagom svojega primjera, kako bi svoje vrijednosti, a posebice one u području demokracije i ljudskih prava, širio izvan svojih granica. Često se poziva na to da vanjsko djelovanje EU-a u odnosima s trećim zemljama bude usmjereno na vrijednosti, što se smatra globalnom odgovornošću i moralnim imperativom. Taj zahtjev često je povezan sa željom EU-a da postane globalni predvodnik u nekim sektorima, a posebice u zaštiti okoliša.

Građani se slažu u vezi s potrebom snažnijeg angažmana EU-a u svjetskim pitanjima i **veće jedinstvenosti** u području vanjske politike kako bi se zaštitili njegovi interesi i vrijednosti te, što je najvažnije, kako bi se zaštitili njegovi građani. Sudionici često smatraju da je EU preslab, da nema dovoljan utjecaj na svjetskoj pozornici te da ponekad nije sposoban uhvatiti se ukoštac s krizama koje se događaju u njegovu strateškom susjedstvu. Smatra se da vanjskom djelovanju EU-a **nedostaje učinkovitosti i vjerodostojnosti** te se poziva na jačanje zajedničke vanjske i sigurnosne politike (ZVSP). Građani naglašavaju potrebu za **jedinstvenim nastupom**, posebice u kontekstu odnosa EU-a s drugim velikim silama (SAD-om, Kinom i Rusijom). Pri tome je naglasak na obrambenoj politici, proširenju i trgovini.

Mnogi građani smatraju da EU ne bi trebao ovisiti o drugim akterima u pogledu vlastite **sigurnosti i obrane**. Međutim, mnogi smatraju da bi svaki pristup EU-a trebao služiti kao dopuna NATO-u, a ne kao njegova zamjena. Izražena su mišljenja u rasponu od jednostavnog poboljšanja koordinacije i integracije nacionalnih civilnih i vojnih sposobnosti do opetovanih poziva na zajedničku obrambenu politiku s vlastitim sposobnostima. Neki bi građani željeli i više javnog dijaloga o inicijativama u području sigurnosti, kao što je stalna strukturirana suradnja (PESCO).

U pogledu EU-ovih politika **susjedstva i proširenja građani** također stavljaju naglasak na vrijednosti. Žele da članicama mogu postati samo zemlje koje poštuju vrijednosti i norme EU-a te demokraciju. Međutim, postoji određeno neslaganje o vremenskom okviru. Iako se neke osobe jasno zalažu za proširenje na zemlje zapadnog Balkana, većina njih naglašava da EU prije daljnjeg proširenja najprije treba konsolidirati svoj trenutačni status. Građani općenito vide snažnu europsku perspektivu za zapadni Balkan, a u manjoj mjeri u nekim državama članicama i za nekoliko zemalja u istočnom susjedstvu.

Trgovinski odnosi EU-a općenito se smatraju pozitivnima, ali i dalje postoje razlozi za zabrinutost u pogledu socijalnih i okolišnih standarda u sporazumima o slobodnoj trgovini s trećim zemljama, pri čemu se ponovno ističe želja europskih građana da EU djeluje na temelju zajedničkih vrijednosti. Neki građani također pozivaju EU da još više iskoristi svoju gospodarsku snagu kako bi povećao svoj globalni utjecaj.

Podjele među državama članicama čest su izvor zabrinutosti u nekoliko zemalja. Građani, osobito iz manjih država članica, kao problematičnim ističu dojam o nedostatku istinskog partnerstva između malih i velikih zemalja. Često smatraju da se politike Unije oblikuju na temelju interesa najvećih aktera, iako taj dojam nipošto ne dijele svi građani. Dijalozi u nekoliko država članica upućuju i na dojam o **nedostatku pravednosti i dvostrukim standardima**, pri čemu se smatra da se zajednička pravila ne primjenjuju uvijek na jednak način na sve. Uz podjelu na male i velike zemlje, često su utvrđene podjele na „stare” i „nove” države članice, kao i podjele na zemljopisnoj osnovi. Kao odgovor na to česti su pozivi na veću **koheziju i solidarnost**.

Unatoč podjelama, većina građana i dalje prepoznaje EU kao **silu u službi dobra** i zajednicu povezanu **zajedničkim vrijednostima**. Naravno, dolazi do pluralizma stajališta. Ljudska prava, vladavina prava, mir i demokracija neke su od najčešće navođenih vrijednosti. Posebnu pozornost privlači uloga EU-a u osiguravanju **mira** na kontinentu. Međutim, u raspravama s građanima također se ukazivalo na nedostatke EU-a kao zajednice vrijednosti, a posebno na jaz između retorike Unije i njezina djelovanja. Iz toga često proizlaze pozivi na odlučnije djelovanje kako bi se premostio taj jaz.

Kako bi se ojačao osjećaj zajedništva, u nekim se državama članicama povremeno poziva na ulaganje većih napora u promicanje razvoja **zajedničkog „europskog identiteta”** koji je prema mišljenju mnogih građana danas još uvijek više težnja nego stvarnost. Mobilnost i razmjene – posebice za mlade, smatraju se ključnima za uspjeh tog procesa.

Iako se predanost zajedničkim vrijednostima smatra samim temeljem EU-a kao zajednice, **raznolikost** među državama članicama također se smatra velikom prednosti Unije. Mnogi sudionici smatraju da europski identitet ne bi trebao zamijeniti nacionalni identitet, već postojati zajedno s njime. Slično tome, nekoliko građana naglašava potrebu za poštovanjem različitih nacionalnih kultura. Ustrajanje u mnogim državama članicama na potrebi poštovanja **nacionalnih i kulturnih razlika** često dovodi do promišljanja o institucijskim pitanjima. Suprotno općem uvjerenju koje upućuje na nedostatak interesa građana za takva pitanja, za mnoge od njih se pitanje pojedinih **nadležnosti** čini prilično važnim.

U skladu s načelom **supsidijarnosti** većina europskih građana očekuje da se EU usredotoči na područja u kojima može donijeti **dodanu vrijednost**. Pravilna podjela nadležnosti između nacionalne i europske razine često je isticana kao ključna za uspjeh europskog projekta. U tom se pogledu proširenje zadaća na područja u kojima države članice mogu postići bolje rezultate smatra potencijalno štetnim za dojam građana o EU-u jer se time širi jaz između sposobnosti i očekivanja. Mišljenja se naravno razlikuju u pogledu toga koja bi bila najbolja podjela vlasti, ali postoji opći dojam da se trenutačno stanje može poboljšati. Međutim, dolazi do zabune u pogledu pojedinih nadležnosti država članica i EU-a, čime se djelomično objašnjava često izraženo opće **nepovjerenje** u institucije EU-a. To se temelji i na percipiranom **nedostatku transparentnosti**, s čestim navođenjem **demokratskog deficita** i dojma o **prekomjernoj birokraciji** koja se često povezuje s poteškoćama u pristupu sredstvima EU-a.

Završne primjedbe

Civilno društvo pozdravilo je savjetovanja s građanima, pri čemu su brojni dionici pozitivno ocijenili taj postupak kojim se građane pitalo za mišljenje. U tom smislu tim se postupkom na prirodan način doprinosi rješavanju općeg zahtjeva za angažmanom civilnog društva i za suradnju s njime, što se u dijalozima redovito spominjalo.

Dijalog se čini posebno važnim s obzirom na želju, koju su građani tijekom savjetovanja dosljedno naglašavali, za boljim razumijevanjem načina na koji EU funkcionira i značenja članstva u EU-u. Izraženi su brojni pozivi na ulaganje većih naporâ u promicanje boljeg obrazovanja o EU-u. Mnogo građana smatra da bi se to trebalo učiniti s pomoću namjenskih inicijativa, ali i pojednostavnjenjem jezika kojim se EU koristi u komunikaciji s građanima. Pretjerano opskuran i birokratski jezik često se ističe kao ključna prepreka u interakciji između institucija i građana EU-a.

Uspjeh dijaloga organiziranih u različitim državama članicama odražava se i u pozivima na trajni angažman. Građani smatraju posebno važnim poticanje djelovanja i rasprava o pitanjima u vezi s EU-om na lokalnoj razini. Inicijativa savjetovanja s građanima zapravo se nadovezuje na druge prakse koje su već uspostavljene u nekoliko država članica, a čiji je cilj poticanje dijaloga o EU-u na lokalnoj razini.

S obzirom na navedeno, ovo je izvješće pokušaj razmatranja postupka koji je raznolik i u obliku i u sadržaju. Nije zamišljeno kao konačni sažetak suradnje s građanima na nacionalnoj razini koja će se nastaviti u različitim oblicima. Umjesto toga, trebalo bi ga shvatiti kao doprinos trajnim naporima za bolje uključivanje civilnog društva kako bi se dao doprinos raspravama čelnika o budućnosti Europe i utvrđivanju sljedećeg strateškog programa.
